

Prof. dr. sc. Haris Halilović,
Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije,
Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina,
e-mail: hhalilovic@fkn.unsa.ba

DOKTRINA “NEIZBJEŽNOG OTKRIĆA” U AMERIČKOM PRAVU I NJEZINI EFEKTI NA DOPUSTIVOST DOKAZA U KAZNENOM POSTUPKU

Sažetak

Urada se razmatraju procesna pravila konvalidacije “nezakonito” prikupljenih dokaza u dokaze dopustive za utvrđivanje pravno relevantnih činjenica u kaznenom postupku. Opće pravilo o nedopustivosti nezakonito pribavljenih dokaza za ocjenu i utvrđivanje činjenica u kaznenom postupku implementacijom ove doktrine biva derogirano. Ipak, upravo zbog opasnosti koju bi intenzivna primjena ove doktrine predstavljala po pravni poredak u jednoj državi posebice sa stajališta zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda te povrede prava na fer i pravično suđenje to je njegoa implementacija u konkretnom postupku ograničena postojanjem specifičnih okolnosti te ispunjavanjem rigoroznih procesnih uvjeta. Autor u radu, služeći se case study metodologijom ali i analizom relevantne pravne teorije na tom području, predstavlja neke od kaznenih predmeta iz prakse američkih vrhovnih sudova, a čije odluke su bile na ravni konvalidiranja “nezakonitih” dokaza u dokaze dopustive za ocjenu i utvrđivanje činjenica relevantnih za utvrđivanje postojanja kaznenog djela te kaznene odgovornosti počinitelja. Na taj način neizbježno otkriće postalo je sastavnim dijelom američkog dokaznog prava. Pored ovog instituta u radu su također razmatrani i drugi vidovi iznimki od dokaznih zabrana, odnosno konvalidacije nezakonitih u zakonite dokaze, kao i drugi instituti dokaznog prava u mjeri u kojoj je to bilo potrebno za adekvatno razumijevanje ove problematike. Ključne riječi: zabrana nezakonitih dokaza, “neizbježno otkriće”, nezakoniti dokazi, utvrđivanje činjenica, kazneni postupak.

1. UVOD

Doktrina "neizbježnog otkrića" (eng. inevitable discovery) po svojim pravnim učincima predstavlja specifičan institut dokaznog prava američkog Commonlaw-a i poseban vid konvalidacije dokaza koji su pribavljeni na zakonom zabranjen način. Kao takav, on se na prvi pogled, protivi temeljnom postulatu vladavine prava, a to je zabrana pribavljanja dokaza na procesno nedozvoljen način i njihova korištenja u postupku suđenja i donošenja presude. Ovo posebno dolazi do izražaja u kaznenim postupcima koji po svojoj prirodi predstavljaju najteži vid pravno utemeljenog zadiranja u prava i slobode građana, kako u postupku kaznene istrage i suđenja, tako i u pogledu njihova okončanja koje u okolnostima nesumnjivog, zakonitog i pravomoćnog utvrđenja kaznene odgovornosti pojedinca može rezultirati jako teškim posljedicama po individualna prava i slobode. Posljedicama koje i u suvremenim uvjetima primjetne humanizacije kaznenog prava mogu rezultirati i oduzimanjem života kao najeklatantnijim vidom kaznene sankcije koji neovisno o našem subjektivnom uvjerenju o njegovoj opravdanosti ili neopravdanosti uopće humanosti jedne takve osude, još uvijek poznaje veliki broj pravnih poredaka diljem svijeta. Upravo zbog opasnosti od ugrožavanja navedenih prava i sloboda, pravičnost kaznenog postupanja treba osigurati da niko nevin ne bude osuđen, a da počinitelju bude izrečena kaznena sankcija u skladu sa zakonskim propisima i zapravo jedan od najsnažnijih instrumenata u zaštiti pojedinca od nepravičnog postupka i osude jeste zabrana dokazakoji su dobiveni protivno ustavnim ili zakonskim odredbama, odnosno kršenjem prava i sloboda građana. Ta zabrana obuhvata kako dokazekoji su pribavljeni na način koji je zabranjen zakonom (npr. korištenje sile ili prijetnje, prijevare prilikom dobivanja iskaza osumnjičenog, odnosno optuženog i sl.), dokaze koji su dobiveni povredom temeljnih ljudskih prava i sloboda te bitnim povredama procesnog zakona (npr. kršenje prava na odbranu i dr.), kao i dokaze koji su pribavljeni zakonito ali se za njih saznalo iz dokaza koji su izvorno pribavljeni nezakonitim putem tzv. plodovi otrovne voćke.

S druge strane, suočeni smo istodobno i sa zahtjevom upravljanim prema pravnom poretku i kaznenom pravosuđu da sa maksimalnom učinkovitošću ostvaruju zaštitnu funkciju kaznenog prava koja se također ogleda u zaštiti ljudskih prava i sloboda i nekih općih vrijednosti koje su važeće u jednom društvu. I kazneno djelo predstavlja povredu prava i sloboda koje su zagarantirane od strane istog pravnog poretka. U srazu, s jedne strane, zahtjeva za zaštitom pojedinca od nezakonitog uplitanja države u njegova temeljna prava i slobode i zahtjeva za ostvarivanjem zaštitne funkcije sadržane u kaznenopravnim odredbama, s druge strane, s pravom se može postaviti pitanje da li u okolnostima koje pružaju dovoljno logičkog, etičkog i pravičnog opravdanja dokaze za koje znamo da su zapravo i najvažniji vid utvrđivanja činjenica u

postupku, a pribavljeni su protuzakonito, odnosno kršenjem prava i sloboda građana ipak treba razmotriti, uzeti u obzir i na njima utemeljiti svoju odluku? To je i središnje pitanje kojem smo u ovom radu posvetili pažnju. Kako je to učinjeno u američkom pravu vidjet ćemo upravo na primjeru "neizbježnog otkrića" kao jedne od iznimki od pravila o nedopustivosti nezakonitih dokaza i mehanizama putem kojih ova doktrina korespondira sa zahtjevom za zakonitim pribavljanjem i korištenjem dokaza u kaznenom postupku što je kako smo to već i ustvrdili jedan od najvažnijih postulata vladavine prava u modernom društvu. U članku su uslijed njihove neraskidive veze sa doktrinom „neizbježnog otkrića“ u kratkim crtama predstavljene i različiti drugi instituti i doktrine američkog dokaznog prava. Na prvom mjestu dakako pravilo o dokaznim zabranama koje predstavlja krovni mehanizam dokaznih zabrana u okolnostima kršenja građanskih prava i sloboda zaštićenih Ustavom. Neizostavno, predstavljena je i doktrina „neovisnog izvora“, a u odnosu na koju „neizbježno otkriće“ predstavlja samo njezinu daljnju ekstenziju prema nekim stajalištima sudske prakse ali i teorije. Također razmotreni su i različiti drugi instituti američkog dokaznog prava, između ostalih i neki standardi dokazivanja koji nisu tipični za kazneno sudovanje ali u vezi su sa predmetom našega razmatranja, te time postaju dijelom dokaznih mehanizama u kaznenom postupku.

2. „NEIZBJEŽNO OTKRIĆE“ I PRAVILO O NEDOPUSTIVOSTI NEZAKONITIH DOKAZA

Doktrina, odnosno pravilo „neizbježnog otkrića“ ili "neizbježnog dokaza" (eng. inevitable evidence) pod kojim nazivom je se također susreće u literaturi, u svojoj osnovi predstavlja iznimku od pravila o nedopustivosti nezakonitih dokaza (eng. exclusionary rule), koje u okvirima američkog Commonlaw-a ne dopušta korištenje dokaza pribavljenih kršenjem građanskih prava i sloboda propisanih Ustavom. Pravilo o isključenju dokaza pribavljenih kršenjem građanskih prava i sloboda propisanih američkim Ustavom smatra se jednim od najvećih dometa i tekovina vladavine prava i zaštite građanskih prava i sloboda u SAD-u. Ovo pravilo sa svim svojim osobenostima koje se mogu pripisati višestoljetnom slijeđenju drugačije pravne tradicije, uključujući tu dakako i jedan broj iznimki u odnosu na njegovu primjenu, u dobrom dijelu korespondira sa zabranom korištenja nezakonitih dokaza u našem pravu i uopće pravima kontinentalno-europske pravne tradicije, a kada je riječ o prikupljanju i ocjeni dokaza u kaznenom postupku. Prvotna njegova svrha bila je zaštita građanskih prava utvrđenih IV Amandmanom iz 1791. godine kojim se garantira nepovredivost osobe, njezina mjesta stanovanja, dokumenata i imovine od bilo kakvog vida nerazumnih pretresa ili zapljena osim u okolnostima osnovane sumnje i na temelju naredbe suda (U.S. Const., amend. IV.). Nagler (1985) ga promatra kao sudski ustanovljen institut namijenjen zaštiti ne samo IV već također V i VI Amandmana pri čemu

premisu njegove opravdanosti Vrhovni sud SAD-a zasniva na dva temelja, da sudovi trebaju sankcionirati protuzakonito ponašanje i da će nedopustivost dokaza pribavljenih protuzakonitim putem ubuduće odvrćati od njihova pribavljanja na taj način. U svojim razmatranjima ovog seta dokaznih zabrana Alschuler (2008) polazi od stajališta da je ono upravljeno više ka načinu na koji se pretres može provesti nego ka tomu kada se on može provesti. Lipmann (2011) kao opravdanje ovom institutu navodi zaštitu ustavnih prava građana, odvrćanje pripadnika policijskih agencija od protuzakonitog postupanja, sudski integritet s obzirom da je obaveza ove profesije upravo zaštita Ustava te prava i vrijednosti koje proklamira te društvenu cijenu u smislu da je njegovo uvođenje dovelo do visokog nivoa profesionalizacije upravo pripadnika agencija za provedbu zakona. U predmetu Weeks protiv SAD iz 1914. godine (232 U.S. 383 1914) koji se u pravnoj literaturi smatra i začetkom exclusionary rule doktrine Vrhovni sud SAD jednoglasno zauzima stajalište prema kojem pretres apelantova doma i zapljena dokumenata koji su kasnije korišteni protiv njega u postupku, a do kojih je došlo bez sudske naredbe, predstavljaju povredu IV Amandmana i kao takvi, zaplijenjeni dokumenti, nisu dopušteni za razmatranje u postupku. Nešto kasnije, ovo pravilo proširit će se i na sve savezne države SAD stajalištem Vrhovnog Suda u predmetu Mapp protiv države Ohio 1961. godine (367 U.S. 643 1961).

Naime precedent iz predmeta Weeks protiv SAD obvezivao je samo savezne vlasti na poštivanje pravila o dokaznim zabranama, no ne i lokalne, odnosno vlasti unutar saveznih država SAD-a. Ovo je nerijetko u kaznenim istragama dovodilo do toga da pripadnici agencija za provedbu zakona država koje čine savez postupaju protivno dokaznim zabranama, a onda takve dokaze prepuštaju pripadnicima saveznih agencija što nije predstavljalo protuzakonito postupanje i što je dovelo do razvoja jedne nove doktrine pod nazivom „doktrina srebrnog tanjura“ (eng. silver platter doctrine). Pomenuta je doktrina kako joj i sam naziv upućuje predstavljala serviranje dokaza saveznom tijelima od strane tijela država, u kojima da su učestvovala savezna tijela, takvi dokazi ne bi bili dopušteni u kaznenom postupku, no s obzirom da nisu, savezne agencije su ih u punom kapacitetu koristile za kazneni progon i procesuiranje počinitelja kaznenih djela. Ovakvo postupanje biti će ukinuto odlukom Vrhovnog suda u predmetu Elkins protiv SAD iz 1960. godine (364 U.S. 206 1960), a exclusionary rule u punom kapacitetu biti će implementiran i na savezne države, samo godinu dana kasnije, prethodno navedenom odlukom u predmetu Mapp protiv države Ohio. Treba također naglasiti da u okvirima suvremenog američkog kaznenog pravosuđa kao i pravne teorije postoje stajališta prema kojima exclusionary rule prevazilazi postupovnu zaštitu od nezakonitih dokaza koji su pribavljeni kršenjem IV Amandmana te pruža zaštitu američkim građanima i u okolnostima kada dolazi do kršenja načela o fer i pravičnom suđenju (eng. due process clause). Tako Re (2014) kritizirajući stajališta o razumijevanju exclusionary rule isključivo kao seta dokaznih zabrana u okolnostima kršenja IV Amandmana drži

da se principi ove doktrine u osnovi oslanjaju kako na IV Amandman tako i na druga prava američkih građana te djeluju u suglasju sa zahtjevima pravičnosti. Ima međutim i autora koji smatraju da ma koliko ovaj set dokaznih zabrana bio jedinstven i uzvišen sa stajališta zaštite ustavnih prava i sloboda on nikada neće moći osvariti svrhu kojoj je i namijenjen, a to je zaštita upravo navedenih prava i sloboda. Tako Kaplan (1974) u svom kritičkom osvrtu na ovo pravilo između ostalih problema ukazuje i na veliki broj kaznenih predmeta koji se okončavaju sporazumom o priznanju krivnje i u okviru kojih ne postoji opasnost da će neko dovesti u pitanje zakonitost pribavljenih dokaza. Isti autor, međutim priznaje, da pravilo ipak ima učinka na ponašanje pripadnika policijskih agencija koji pretresima i oduzimanju predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz sada prilaze puno opreznije. Dodat ćemo još da važnu spregu sa ovim pravilom u američkom pravu čini i zabrana inaugurirana stajalištem Vrhovnog suda u predmetu *Silverthorne Lumber Co. protiv SAD* iz 1920. godine (251 U.S. 385, 1920) o zabrani plodova otrovne voćke (eng. *fruits of the poisonous tree*) kojim je onemogućeno korištenje u postupku dokaza koji su proistekli iz nezakonitih dokaza.

3. PRAVNA PRIRODA I RAZUMIJEVANJE DOKTRINE „NEIZBJEŽNOG OTKRIĆA“

„Neizbježno otkriće“ koje se u literaturi susreće i pod nazivom „neizbježan dokaz“ (eng. *inevitable evidence*) predstavlja kako smo to već i ustanovili iznimku od prethodno obrazloženog *exclusionary rule*. Odmah ćemo kazati da to nije i jedina iznimka od ovog pravila. U sudskoj praksi SAD-a sreće ih se mnogo. Jackson (1996) navodi ukupno šest iznimki od ovog pravila koje je praksa Vrhovnog suda ustanovila još od odluke u predmetu *Mappi* to: (1) derogiranje kredibiliteta optuženog kao svjedoka (eng. *impeachment exception*); (2) doktrina „neovisnog izvora“ (eng. *independent source*); (3) „neizbježno otkriće“ koje je i predmetom ovog članka; (4) doktrina dobre vjere (eng. *good faith exception*); (5) iznimka neškodljive greške (eng. *harmless error exception*) i (6) doktrina slabljenja (gubitka) veze između nezakonitog postupanja i pribavljenih dokaza (eng. *rule of attenuation*). Pravilo o dokaznim zabranama odnosi se samo na zabranu nezakonitih dokaza prilikom dokazivanja krivnje optuženog za određeno krivično djelo, ali ne i za derogiranje kredibiliteta optuženog ukoliko bi se on pojavio kao svjedok. U takvim okolnostima mogu biti upotrijebljeni i dokazi do kojih se došlo nezakonitim putem. Ova iznimka smatra se i jednom od najznačajnijih kada su u pitanju ograničenja u primjeni *exclusionary rule* u američkom pravu (Kainen, 1991). Uvedena je u pravni sistem odlukom Vrhovnog suda u predmetu *Walder* protiv SAD-a iz 1954. godine (347 U.S. 62 1954). Doktrina „neovisnog izvora“ omogućava premoštavanje nezakonitosti dokaza na način da ih se u pravnom smislu tretira zakonitim ukoliko isti dokazi budu rezultat neke naknadne radnje koja je u svemu provedena zakonito. Ovaj

iznimka u tijesnoj vezi sa zabranom korištenja plodova otrovne voćkešto vrijedi i za "neizbježno otkriće". Zajedničko im je također i to da u oba slučaja dokazi ne bivaju odbačeni kao nezakoniti iz razloga što bi policijske agencije u tom slučaju bile dovedene u nepovoljniji položaj od onoga koji bi imale da nije došlo do protuzakonitog pribavljanja dokaza. U slučaju neizbježnog otkrića kako ćemo vidjeti iz kasnijeg izlaganja to je bio i glavni argument prilikom njegova uvrštavanja u red pravno dopustivih ograničenja exclusionary rule. Doktrina „neovisnog izvora“ postala je dijelom američkog Common Law-a stajalištem Vrhovnog suda u predmetu Murray protiv SAD iz 1988. godine (487 U.S. 533 1988). Iznimka dobre vjere ustanovljena je precedentom u predmetu SAD protiv Leona 1984. godine (468 U.S. 897 1984) sa obrazloženjem da predmeti oduzeti temeljem naredbe za pretres koja ima nedostatke mogu biti korišteni u postupku kao dokaz ukoliko su policijski službenici vjerovali u dobroj vjeri da postupaju u skladu sa IV Amandmanom i razumno smatrali da imaju osnova za takvo vjerovanje. Doktrina neškodljive greške uređena je saveznim pravilima o dokazima, odnosno kaznenom postupku i predstavlja okolnost kada neka greška, nedostatak, neregularnost ili odstupanje ne ugrožava neko od temeljnih prava stranke te se u tom smislu i ne uzima u obzir (Federal Rules of Criminal Procedure, 2016, 52a). Prema Saveznim Pravilima o dokazima pogreška ne može utjecati na odluku kojom se dopuštaju ili odbacuju dokazi, osim ukoliko ne dira uneko od supstancijalnih prava stranke (Federal Rules of Evidence, 2017, 103a). Konačno doktrina slabljenja (gubitka) veze između nezakonite radnje i takvom radnjom pribavljenih dokaza, ustanovljena je 1939. godine u predmetu Nardone protiv SAD (308, U.S. 338, 341 1939) sa obrazloženjem da se u postupku može dopustiti izvođenje dokaza koji su rezultat nezakonitog pretresa ukoliko je veza između činjenice samog pretresa i njime pribavljenih dokaza toliko slaba da otklanja samu nezakonitost. Ovo je bio samo kratki pregled drugih ograničenja u implementaciji pravila o nedopustivosti nezakonitih dokaza u američkom pravu s ciljem boljeg razumijevanja našeg predmeta razmatranja i vjerujemo da će u dogledno vrijeme svi navedeni instituti biti također u fokusu našeg interesiranja. „Neizbježno otkriće“ kao iznimka od pravila o dopustivosti dokaza po svojoj prirodi podrazumijeva konvalidaciju dokaza koji su protuzakonito pribavljeni, no do kojih bi se došlo i na drugi način koji nije pravno nedopustiv uz uvjet da tužitelj u postupku uz odgovarajući teret dokazivanja i dokaže da bi do toga došlo neovisno o prethodno provedenim nezakonitim radnjama. Najčešće će se potreba za pozivanjem na ovu iznimku pojavljivati u okolnostima kada se radi o izjavama koje se mogu koristiti u postupku zbog propusta i nezakonitosti u njihovu pribavljanju, a koje ukazuju na neke fizičke dokaze koji mogu imati izniman značaj za presuđenje. Po svojoj pravnoj prirodi ovaj je institut vrlo sličan institutu „neovisnog izvora“. Treba međutim istaknuti da unatoč tomu što pojedini autori pokušavaju izjednačiti ove dvije iznimke, odnosno „neizbježno otkriće“ promatrati samo kao prošireno polje djelovanja doktrine „neovisnog

izvora“ McInnis (2009) upozorava na postojanje ogromne razlike među njima, a to je da dokaz pribavljen primjenom doktrine „neizbježnog otkrića“ biva samo hipotetički pribavljen za razliku od onog na koji se ima implementirati pravilo „neovisnog izvora“. I dok kod „neovisnog izvora“ isti dokaz biva dobiven iz drugog dokaznog izvora na potpuno zakonit način i neovisno o postupku koji je doveo do nezakonitosti, dotle kod „neizbježnog otkrića“ tužitelj iznosi argumentaciju da bi se do dokaza hipotetički došlo i bez radnje, odnosno postupka koji je bio nezakonit i time doveo do nedopustivosti njegova razmatranja u kaznenom postupku. Ipak da bi došlo do implementacije ovog pravila moraju biti ispunjeni vrlo rigorozni procesni uvjeti koji stoje na strani optužbe. Tužitelj naime mora dokazati da bi se do dokaza koji je nezakonit neizbježno došlo na drugi način koji ne stoji ni u kakvoj vezi sa nezakonitim postupkom koji je i doveo do nezakonitosti dokaza. Teret dokazivanja na strani tužitelja nalazi se kako ćemo vidjeti iz obrazloženja sudskih predmeta koji slijede ili u okvirima prevage dokaza (eng. preponderance of the evidence) dokaznog standarda koji se u američkom pravu općenito traži u civilnom postupku ili u okvirima jasnog i uvjerljivog dokaza (eng. clear and convincing evidence) što je nešto viši standard i također je obilježje građanske parnice ali kod nekih specifičnih tužbi kao što je habeascorpus, tužbe za prijevaru i dr. Razliku između ova dva standarda objašnjava Benett (1944) na način da u ordinarnoj parnici stranka u smislu prevage dokaza treba samo učiniti vjerojatnijim da su njezine tvrdnje istinite dok u okolnostima jasnog i uvjerljivog dokaza treba učiniti vrlo vjerojatnim da je u pravu. Potonji je dokazni standard uobičajen, odnosno zahtijeva se u okviru tužbi koje se olako podižu, no jako teško odbacuju. Oba standarda sa stajališta stupnja izvjesnosti utvrđenja činjenica niža su od standarda izvan svake razumne sumnje (eng. beyond reasonable doubt) važećeg za dokazivanje krivnje u kaznenom postupku. Važno pitanje u vezi sa ovim institutom jeste i da li on može biti primijenjen pored izvedenih i na primarne dokaze. Prema Forbesu (1987) nema nikakve sumnje da u obzir dolaze samo plodovi otrovne voćke dakle izvedeni dokazi, dok to nije moguće u pogledu primarnih dokaza. Ovo pitanje će jedno vrijeme biti predmetom rasprava u pravnoj teoriji te nedoumica u sudskoj praksi sve do presude u predmetu People protiv Stitha Apelacijskog suda države New York 1987. godine u okviru koje će se izričito ograničiti primjena ove iznimke samo na derivirane dokaze, dakle dokaze koji su proizašli iz nezakonitih dokaza i time postali plod otrovne voćke. Nekada će međutim, kako to naglašava Silberlight (2005) s primjerom uzimanja uzoraka krvi u kaznenim djelima protiv saobraćaja, ta granica, odnosno razlika između primarnih i izvedenih dokaza biti nezamjetljiva, a ipak u konačnici odigrati značajnu ulogu u rasvjetljavanju činjenica. Nekoliko riječi je potrebno posvetiti i samoj argumentaciji za implementaciju ove iznimke u američko pravo. Naime, nesporno je da kada govorimo o ograničavanju doktrine o nedopustivosti nezakonitih dokaza da se tu očigledno radi i o obesnaživanju jedne od temeljnih garancija američkog pravnog poretka

usmjerene na zaštitu ustavnih prava i sloboda građana, odnosno prava na pravičan i fer postupak. Zapravo opravdanje za implementaciju ove iznimke svoje najснаžnije uporište ima u obrazloženju da bi zbog protuzakonito provedene radnje policijske agencije i optužba općenito bile stavljene u značajno nepovoljniji položaj od onog u kojem bi se nalazili da do povrede nije niti došlo. I to je moramo priznati zaista tako. Automatiziranim odbacivanjem dokaza koji bi proistekli iz takvih radnji optužbe jednostavno ne bi bila pružena prilika da se pokuša ispraviti učinjeno na način koji se niti jednim svojim segmentom ne bi doticao prvotnog nezakonitog postupanja i koji bi u cjelosti bio zakonit i dopustiv.

4. STAJALIŠTA AMERIČKIH SUDOVA, PRECEDENT I NEKA DRUGA PITANJA

Nekoliko je predmeta koji su u praksi američkog Common law-a ostavili dubokog traga na razvoj ove doktrine, u prvom redu utemeljili je kao pravno dopušten mehanizam pretvaranja rezultata nezakonitih radnji u zakonite i za sud prihvatljive rezultate, a potom dali i širi okvir pravne argumentacije u prilog dopuštenosti ovakvog vida postupanja te naznake specifičnih koraka koje odgovarajući procesni subjekti imaju poduzeti da bi rezultati takvih radnji, odnosno spoznaje do kojih se došlo mogli biti uzeti u razmatranje u postupku pred sudom. Za potrebe našeg rada izabrali smo tri najglasovitija.

U prvom redu to je predmet Nix protiv Williamsa iz 1984. godine kojeg je Vrhovni Sud SAD-a razmatrao dva puta i konačno zauzeo stajalište o pravnoj dopustivosti i sukladnosti „neizbježnog otkrića“ sa zahtjevima Ustava SAD-a o zaštiti građanskih prava i sloboda u toj državi. Drugi predmet je država New Jersey protiv Sugara iz 1985. godine povodom kojeg Vrhovni sud države New Jersey zauzima nekoliko važnih stajališta koja će dodatno pravno oblikovati ovaj institut, posebno se to odnosi na inauguriranje zahtjevnijeg dokaznog standarda za optužbu prilikom pozivanja na „neizbježno otkriće“. Treći predmet je predmet People protiv Stitha Apelacijskog suda države New York iz 1987. godine u okviru kojeg je povučena razlika između primarnih i izvedenih dokaza i kojim je „neizbježno otkriće“ ograničeno isključivo na izvedene dokaze.

4.1. Nix protiv Williamsa (1984)

Doktrina „neizbježnog otkrića“ svoje pravno utemeljenje dobiva 1984. godine presudom Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država u predmetu Nix protiv Williamsa (467 U.S. 431, 104 S.Ct. 2501, 1984). U navedenom predmetu, optuženi Williams je nakon bjekstva iz ustanove za duševno oboljele, oteo, a zatim i lišio života desetogodišnju djevojčicu. U skladu sa savjetima svog odvjetnika, Williams se dragovoljno predaje policijskoj upravi u Davenportu, Iowa. Sama otmica se dogodila u gradu Des Moines, u istoj državi, te je policija Des Moinesa

obavijestila Williamsova odvjetnika da će Williamsa preuzeti u Davenportu i vratiti ga u Des Moines bez ispitivanja. Dva policijska istražitelja su se potom automobilom uputili u Davenport, lišili slobode optuženog i zajedno s njim krenuli natrag u Des Moines. Tokom putovanja, jedan od istražitelja je započeo razgovor sa optuženim: „Želio bih ti reći nešto pa da o tome razmisliš dok se vozimo...

Predviđaju da će tokom noći pasti nekoliko centimetara snijega, i ja osjećam da si ti jedina osoba kojoj je poznato gdje se nalazi tijelo malene djevojčice... i ako snijeg prekrije mjesto gdje se ona nalazi možda ga više niti ti sam nećeš moći pronaći. I s obzirom da ćemo prolaziti upravo pored tog područja na našem putu natrag, mogli bi se zaustaviti i locirati tijelo kako bi roditelji malene djevojčice koja im je oteta i lišena života na Badnje večer mogli da joj osiguraju kršćanski ukop...“ (Ibid. 2505). Kako su se približavali Mitchellvilleu, gradiću između Davenporta i DesMoinesa, Williams je ponudio istražiteljima da ih odvede do djevojčicina tijela. U međuvremenu se odvijala potraga za tijelom djevojčice u kojoj je učestvovalo dvije stotine dragovoljaca koji su pretraživali to područje. Istražitelji su odmah po saznanju da bi ih Williams mogao odvesti pravo do mjesta gdje se nalazi tijelo djevojčice opozvali dalju potragu. Mjesto gdje se nalazilo tijelo djevojčice bilo je udaljeno nekih 3 do 4 kilometra (2 do 2,5 milje) od mjesta gdje je potraga zaustavljena i nalazilo se u području same potrage. Odbrana optuženog Williamsa u postupcima koji su uslijedili temeljila se na argumentu da je njegovo pravo na odbranu garantirano VI Amandmanom povrijeđeno i da sukladno tome, poštujući pravilo o isključenju dokaza pribavljenih povredom njegovih ustavnih prava, sud ne može tako pribavljene dokaze uzeti u razmatranje niti na njima zasnivati svoju odluku. Ipak, prvostepeni sud je donio presudu kojom je Williams proglašen krivim, a potom i osuđen za ubistvo. Ustavni sud SAD-a je u svom prvom razmatranju osuđujuće presude Williamsu ustanovio da je zaista i došlo do kršenja prava na odbranu s obzirom da je od strane policijskog službenika ispitan na način kojim je prekršeno njegovo pravo na odbranu. Sud je potom vratio predmet na ponovno suđenje sa smjernicama da se utvrdi: „...da li dokazi u svezi sa lokacijom na kojoj se tijelo nalazilo kao i njegovo stanje možda mogu biti dopustivi u postupku na temelju pretpostavke da bi se tijelo ionako pronašlo čak i u okolnostima da izjava nije iznuđena od Williams-a...“? (Ibid, 2506).

U ponovljenom suđenju Williams je ponovno oglašen krivim za ubojstvo. U toku suđenja tužiteljstvu nije dozvoljeno da kao dokaz koristi njegovu izjavu koja je policijske službenike i odvela do tijela ali je dozvoljeno izvođenje dokaza u vezi sa stanjem u kojem se nalazilo tijelo, odjeća, fotografije kao i nalazi vještaka medicinske struke. Najvažniji argument tužiteljstva se odnosio na tvrdnju da bi potraga neizbježno došla do mjesta gdje se nalazi tijelo djevojčice i pronašla ga. Apelacijski sud međutim poništava presudu. Konačno, Vrhovni sud temeljem svoje nadležnosti preuzima predmet s pravom da sam o njemu odluči i zaključuje da: „...Kada Vlada dokaže da

bi dokazi neizbježno bili pronađeni i prema tome bili dopustivi u postupku bez ikakvog prekoračenja ovlaštenja od strane policije, onda ne postoji niti jedan razuman argument da se takvi dokazi kriju od porote...Prema tome kada bi dokazi bili neizbježno pronađeni bez relacije sa propustima ili nezakonitim postupanjem policije...takvi dokazi su dopustivi" (Ibid. 2511). Odlukom u ovom predmetu, Vrhovni sud je ustanovio precedent „neizbježnog otkrića“ i implementirao ga u običajno pravo SAD te time dao mogućnost optužbi da u okolnostima nezakonitog pribavljanja dokaza standardom prevage dokaza ipak argumentira da bi se do istih dokaza neizbježno došlo i zakonitim putem potpuno neovisno o prvotno nezakonitoj radnji.

4.2. Država New Jersey protiv Sugara (1985)

Država New Jersey protiv Sugara (100 N.J. 214, 495 A 2d 90 1985) drugi je predmet u kojem je također razmatrano „neizbježno otkriće“ kao izuzetak od pravila o dokaznim zabranama. Predmet se našao pred Vrhovnim sudom države New Jersey ukupno četiri puta 1980, 1985, 1987 i 1990. godine. Za naše izlaganje analizirali smo stajalište iz 1985. godine dok ono iz 1990. godine tangira druge razloge za apelaciju, ali ne i nezakonitost dokaza te se na njega nećemo osvrnati. Stajalište zauzeto 1980. godine te ono iz 1987. prokomentirat ćemo u kontekstu odluke iz 1985. godine. Prema činjeničnom opisu 10. jula 1979. godine gosp. Sugar prijavljuje nestanak svoje supruge. Dvadesetak dana kasnije dragovoljno potpisuje izjavu kojom daje suglasnost da policija izvrši pretres njegove kuće i dvorišta. Pretres međutim nije dao rezultate. Nekoliko dana poslije, 6. augusta, za vrijeme dok je osumnjičenik bio na putu službenici policije se vraćaju na imanje te u dvorištu ispod stola za piknik, u neposrednoj blizini kuće, pronalaze plitak grob u kojem otkrivaju tijelo osumnjičeničeve supruge. Već slijedećeg dana gosp. Sugar je lišen slobode. Za vrijeme ispitivanja pozvao se na svoje pravo na branitelja, što mu je i omogućeno, te mu je na raspolaganje za savjetovanje s braniteljem data posebna prostorija u policijskoj stanici. Međutim, policijski službenici su iskoristili mikrofon koji je bio skriven u navedenoj prostoriji te prisluškivali, a potom i snimili njegov razgovor s braniteljem. Koristeći informacije do kojih su došli prisluškivanjem policijski službenici dobivaju naredbu da izvrše pretres osumnjičeničeva doma te u pretresu koji je proveden otkrivaju dodatne dokaze koji potvrđuju informacije do kojih su došli prisluškivanjem, a koji dodatno inkriminiraju osumnjičenika u pogledu sumnje da je lišio života svoju suprugu. Kratko nakon navedenih dešavanja do branitelja osumnjičenika dopiru informacije da je njegova komunikacija sa osumnjičenikom bila prisluškivana. Nakon što se to potvrdilo istinitim, glavni državni tužitelj oduzima predmet policiji i postupajućem tužitelju te osobno nastavlja istragu oslanjajući se na dokaze koji nisu bili rezultat nezakonitog postupanja policijskih službenika.

U toku suđenja optuženi Sugarje zahtijevao da se ne saslušavaju kao svjedoci policijski službenici koji su sudjelovali u prisluškivanju njegova razgovora sa braniteljem. Jedan od njih je međutim ispitan. Tokom razmatranja apelacije, Vrhovni sud u nekoliko navrata naglašava u pogledu policijskih istražitelja da su njihove aktivnosti u svemu protuzakonite i nedopuštene i ne samo to već i da su toga bili svjesni ili morali biti svjesni. Kao takvi nisu mogli biti saslušani u svojstvu svjedoka i Sud nalazi propust u promišljanju nižega Suda da činjenica, da je jedan od njih saslušan u svojstvu svjedoka i da je optuženom omogućeno da ga unakrsno ispita, otklanja nezakonitost njegova saslušanja. Takav svjedok nije smio biti ispitan zaključak je Vrhovnog suda. S druge strane, u pogledu tijela žrtve Sud je stajališta da je ono kao dokaz dopušteno u postupku bez obzira na činjenicu nezakonitosti provedenog pretresa, jer je otvorena mogućnost da bi neizbježno bilo pronađeno. Vrhovni Sud države New Jersey, kako i sam naglašava, u ovom predmetu usvaja priličnorestriktivnu formulaciju „neizbježnog otkrića“ prema kojoj se od države, zapravo tužitelja, za konvalidaciju, traži da dokaže da bi se: (1) provele odgovarajuće, uobičajene i specifične istražne procedure s ciljem provođenja istrage u konkretnom slučaju; (2) pod svim postojećim relevantnim okolnostima provođenje tih procedura bi neizbježno dovelo do otkrivanja dokaza i (3) otkrivanje dokaza provođenjem takvih radnji bi se dogodilo potpuno neovisno od njihova pronalaženja protuzakonitim putem (Ibid. 235). Također se i u pogledu standarda dokazivanja Vrhovni sud New Jersey opredijelio za viši standard jasnog i uvjerljivog dokaza na strani države prilikom argumentiranja neizbježnosti otkrića u odnosu na prevagu dokaza iz predmeta Nix protiv Williamsa i zapravo stajališta Vrhovnog suda SAD. Nakon odluke iz 1985. godine predmet je vraćen na ponovno suđenje sa zahtjevom da dokazi koji se odnose na tijelo žrtve ipak budu uzeti u razmatranje tokom postupka. U ponovljenom suđenju međutim niži Sud nalazi da ga država nije uspjela u skladu sa traženim dokaznim standardom uvjeriti da bi tijelo neizbježno bilo pronađeno i kao posljedica toga zabranjuje korištenje dokaza u vezi sa tijelom žrtve tokom suđenja. Navedeni se predmet stoga ponovno i po treći put pojavljuje pred Vrhovnim sudom države New Jersey 1987. godine (108 N.J. 151, 156 1987) kada Sud zauzima stajalište da su dokazi u vezi sa tijelom ipak trebali biti dopušteni tokom suđenja, između ostalog i u svjetlu slijedećih nekoliko činjenica i to: (1) da je tijelo bilo neujednačeno ukopano u plitak grob u zemlji ispod stola za piknik u blizini kuće, te da je nekoliko sedmica kasnije moglo doći do slijeganja zemlje što bi ukazalo na udubljenje, tim sumnjivije zbog odsustva vegetacije i kao takvo bilo uočljivo čak i običnom promatraču; (2) da bi tijelo počelo otpuštati specifičan vonj koji bi privukao pažnju ljudi i sigurno privukao životinje i insekte te da je optuženi imao prijatelje koji nisu bili ograničeni u pristupu njegovom posjedu; i (3) da se optuženi suglasio sa prodajom kuće i posjeda drugome te da

je budući kupac posvjedočio da bi da je ušao u posjed on otkrio tijelo iz razloga što bi vršio radove u dvorištu, a i velika je vjerojatnost da bi njegov pas kopao na mjestu gdje se nalazilo tijelo žrtve (Ibid. 157-158). Temeljem navedenog Sud je zaključio da ovakav splet činjenica jasno i uvjerljivo potkrijepljuje neizbježno otkriće tijela optuženikove supruge (Ibid. 264). Predmet je vraćen na ponovno suđenje i 1989. godine optuženi Sugar je ipak osuđen za ubojstvo svoje supruge.

Za razliku od predmeta Nix protiv Williams-a gdje je Vrhovni sud zahtijevao niži dokazni standard u pogledu dokazivanja „neizbježnosti“ otkrivanja dokaza do kojih se prethodno već došlo protuzakonitim putem, već navedeni standard prevage dokaza, Vrhovni sud države New Jersey zahtijeva u odnosu na njega viši dokazni standard, odnosno jasne i uvjerljive dokaze od strane države, drugim riječima tužitelja, da bi se do dokaza koji su protuzakonito pribavljeni neizbježno došlo drugim putem koji nije nezakonit, odnosno protuustavan i koji se ne može dovesti u vezu sa nezakonitim radnjama. Stajalište koje je zauzeo Vrhovni sud države New Jersey u ovom predmetu imalo je dvojaku važnost. Na prvom mjestu zbog utvrđenja da država New Jersey također priznaje „neizbježno otkriće“ kao izuzetak od pravila o dokaznim zabranama, mada ga kontekstualno smješta pod okrilje doktrine o „neovisnom izvoru“ i također zbog toga što pred državu odnosno tužitelja stavlja obavezu da činjenicu da bi se do istih saznanja neizbježno došlo i na drugi način potkrijepi vrlo zahtjevnim standardom jasnih i uvjerljivih dokaza. Navedeni je standard dokazivanja, kako smo to već ustvrdili, iznimno visok i u gradiranju tereta dokazivanja odmah je na ljestvici ispod standarda izvan svake razumne sumnje koji američko pravosuđe obavezuje u kaznenim postupcima za dokazivanje krivnje.

4.3. People protiv Stitha (1987)

U predmetu People protiv Stitha (69 N.Y.2d 313) osumnjičeni su lišeni slobode i optuženi za nezakonito posjedovanje oružja nakon što su policijski službenici otkrili napunjeno oružje prilikom protuzakonitog pretresa kabine kamiona koje je uslijedilo po policijskom zaustavljanju. Kasnije, nakon što je ustanovljeno da je kamion ukraden osumnjičeni su optuženi i za krađu (Ibid. 315). U toku suđenja prvostepeni i apelacijski sud na prigovor optuženih da je oružje rezultat nezakonitog pretresa te se kao takvo ne može uzeti u obzir u toku postupka, primjenjuju pravilo neizbježnog otkrića prema kojem je takav dokaz dopustiv iz razloga što bi oružje neizbježno bilo pronađeno prilikom pretresa vozila koji bi uslijedio nakon lišenja slobode osumnjičenih, jer bi se prilikom rutinske provjere registracija na vozilu u ovom slučaju utvrdilo da je vozilo ukradeno (Ibid. 315). Temeljno pitanje na koje je Apelacijski sud države New York u ovom predmetu trebao odgovoriti bilo je da li je pravilo „neizbježnog otkrića“ ispravno primijenjeno? Apelacijski sud je utvrdio da nije, te da se kaznene optužbe i osude za nezakonito posjedovanje oružja trebaju odbaciti, a

uvažiti zahtjev optuženih za izuzimanjem navedenog dokaza iz postupka (Ibid. 316). Obrazloženje Suda za ovakvu odluku je bilo da se pravilo „neizbježnog otkrića“ ne može aplicirati na izvorni, primarni dokaz, izjednačavajući protuzakoniti pretres i oduzimanje oružja potpuno jednim te istim (Ibid. 319).

Navedeno je obrazloženje i od najvećeg značenja za ovaj institut jer bi omogućavanje ozakonjenja nezakonito pribavljenih primarnih dokaza zasigurno dovelo u pitanje svako buduće policijsko postupanje koje bi moglo voditi ka tome, da se svjesno, protivno zakonu provede neka radnja, a onda je se pokuša naknadno legalizirati putem ovog instituta. To u konačnici i nije njegova svrha.

5. KRITIČKI OSVRT

Središnje pitanje implementacije „neizbježnog otkrića“ ali i drugih iznimki od zabrane nezakonitih dokaza u američkom pravu jeste kako pomiriti zahtjev za procesuiranjem počinitelja kaznenih djela sa zahtjevom za poštivanjem prava i sloboda zagwarantiranih ustavom. Američki autori ali i sudska praksa očekivano nemaju jedinstvenog stava po ovom pitanju. Boggins (1984) u vezi sa donošenjem presude u predmetu Nix protiv Williamsa iznosi da će oponenti zabrane nezakonitih dokaza vjerojatno doživjeti ovu odluku kao trijumf prava i pravnog poretka, koji će spriječiti da kazneno odgovorni počinitelji izbjegnju kažnjavanje, dok će oni koji podržavaju ovu zabranu sada biti zabrinuti s mogućnošću da incidenti ozbiljnog protuzakonitog ponašanja policije dožive porast čime će se ionako značajna moć u rukama države još više pojačati na štetu nedužnih građana. Ipak preteže stajalište prema kojem zabrana nezakonitih dokaza ne bi trebala imati apsolutnoisključujući karakter u svakom slučaju kršenja građanskih prava i sloboda, a kada je riječ o kaznenom postupku. Kako naglašavaju Connely i Murphy (1976) sudska praksa u primjeni dokaznih zabrana na plodove protuzakonitog policijskog postupanja nesumnjivo demonstrira stajalište da kaznenu istragu ne bi trebalo „otrovati“ u cjelosti kako bi se pojedinca učinili imunim od kaznenog progona.

„Neizbježno otkriće“ u kontekstu kaznenoga postupanja, samo po sebi, dakle ne bi se nužno trebalo razumjeti mehanizmom mogućega izbjegavanja zakonskih odredbi o zabrani nezakonitih dokaza u kaznenom postupku, i po našem mišljenju bi trebalo ozbiljnije razmotriti mogućnosti njegova implementiranja i u sisteme kaznenoga postupanja koji ne slijede Common law tradiciju. Nesporno, da se radi o iznimno osjetljivom dokaznom mehanizmu, u određenoj mjeri i uvjetno kazano konvalidiranju nezakonitih dokaza u zakonite spoznaje o postojanju ili nepostojanju činjenica relevantnih za kazneni postupak. Upravo iz tog razloga u predmetima u kojima je razmatran ili bi ga bilo moguće razmatrati on ipak podliježe ukupnosti svih okolnosti koje čine jedan kriminalni događaj ili ono što nazivamo predmet kaznenoga postupka (lat.

causa criminalis). Drugim riječima, u velikom broju slučajeva kada istraga bude provedena u skladu sa zakonom i kada njezini rezultati budu zakoniti dokazi koji po svojoj prirodi u kvalitativnom i kvantitativnom smislu predstavljaju dostatan spoznajni supstrat za donošenje zakonite i pravične sudske odluke, niko neće niti posezati za ovakvim vidom utvrđivanja činjenica, a to bi, htjeli mi priznati ili ne, trebalo da bude najvažniji postulat kaznenoga progona i presuđivanja u kaznenim predmetima. Stoga, o ovakvom vidu utvrđivanja činjenica možemo govoriti samo u okolnostima u kojima je praktično samo postupanje agencija za provedbu zakona onemogućilo da se očigledne spoznaje zbog povreda postupovnih pravila koriste u postupku za potkrijepljivanje tvrdnji optužbe. To međutim nije tako često. Osim toga, sve ovo samo u okolnostima kada je strana optužbe, dakle tužitelj, u mogućnosti da s jednim blažim standardom dokazivanja uvjeri tijelo u čijim rukama se nalazi odluka da bi se do iste spoznaje neizbježno došlo i neovisno o radnji kojom je prouzročena nezakonitost. Ne treba se međutim zavaravati, mehanizmi konvalidacije nezakonitih dokaza u različitim modalitetima već su prešli prag kaznenih sudnica i čine sastavni dio pozitivnih propisa kojima se uređuje područje dokaznog kaznenog postupovnog prava i to ne samo u okvirima Commonlaw-a. Bosanohercegovačko kazneno postupovno zakonodavstvo ih još uvijek ne poznaje, za razliku od na primjer nama susjednog zakonodavstva Republike Hrvatske koje novinama iz 2014. godine nezakonitim dokazima više ne smatra one dokaze koji su pribavljeni povredom Ustava, zakona ili međunarodnim pravom zajamčenih prava odbrane, prava na čast i ugled, te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života u postupcima za teške oblike teških krivičnih djela kod kojih interes kaznenog progona i kažnjavanja počinitelja preteže nad povredom prava (Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske, 2017, čl. 10. st.3).

6 ZAKLJUČAK

Neizbježno otkriće, nesumnjivo, predstavlja institut koji podrazumijeva konvalidaciju nezakonitih dokaza u dokaze koji ispunjavaju zakonske uvjete za njihovu upotrebu u postupku, dakle zakonite dokaze. Radi se o jednom, doista osobitom vidu, premoštavanja povreda i propusta učinjenih tokom provođenja postupovnih radnji na pribavljanju dokaza, rezultati kojih bi bili nezakoniti dokazi, no oni to ipak nisu ukoliko postupovni subjekt koji zastupa optužbu, dakle tužitelj, uspije predočiti sudu da bi se do istih rezultata neizbježno došlo i da nisu počinjene postupovne povrede. Standard dokazivanja „neizbježnosti“ manji je od standarda koji bi zahtijevao činjenična utvrđenja izvan svake razumne sumnje, a koji se zahtijeva u kaznenim postupcima za donošenje presude, i nalazi se na ravni zahtjevnih dokaznih standarda prevage dokaza te jasnog i uvjerljivog dokaza koji pred tužitelja ipak postavljaju značajne zahtjeve u pogledu dokazivanja „neizbježnosti“ otkrića nekim drugim putem koji niti na

koji način nije u vezi sa radnjama koje su i prouzročile nezakonitost. Upravo navedeno, doktrinu „neizbježnog otkrića“ čini nepodobnom za bilo kakav vid automatizirane konvalidacije nezakonitih u zakonite dokaze. Smatramo stoga da treba razmotriti, naravno uz poštivanje svih osobitosti američkoga običajnog prava i uz određeni stupanj opreza, mogućnost implementiranja ovog instituta i u kazneno procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini. Ovo posebno iz razloga što se stječe dojam da katkada potpuno nepravedno sa stajališta zahtjeva za borbom protiv kriminala, posebice onog teškog, marginalni propusti i greške pripadnika agencija za provedbu zakona izazivaju nesrazmjerno velike posljedice koje se nerijetko očituju nepodizanjem ili nepotvrđivanjem optužnica, obustavom postupka ili oslobađajućim presudama. Ne potencirajući niti ohrabrujući bilo kakvo postupanje kako pripadnika agencija za provedbu zakona tako i drugih postupovnih subjekata na strani optužbe koje bi se moglo okarakterizirati kao nezakonito, ostajemo pri stajalištu da upravo mehanizam „neizbježnog dokaza“, no isto tako i mogući drugi instituti američkog običajnog prava slične prirode, mogu biti put za dostizanje pravde u okolnostima kada je potpuno očigledno da postoje činjenice koje su relevantne za postupak, da znanje o njima jeste rezultat nezakonitog postupanja, ali i da raspoložemo argumentima da bi do istog znanja neizbježno došli čak i da nije bilo nezakonitog postupanja. U konačnici, doktrina „neizbježnog dokaza“ i jeste ustanovljena, ne da bi se izbjeglo poštivanje zakona, već da bi se dostigla pravda. A pravdu u ovim okolnostima predstavlja i dovođenje pripadnika agencija za provedbu zakona u položaj koji bi imali da do propusta nije niti došlo, na koji način im može biti pružena prilika da do istih saznanja dođu ovaj put potpuno zakonitim sredstvima i neovisno o ranijem propustu.

7. LITERATURA

1. Alschuler, A.W. (2008). Studying the Exclusionary Rule: An Empirical Classic, *The University of Chicago Law Review*, Vol. 75, No. 4, pp. 1365-1384.
2. Bennet, B.M. (1944). Evidence: Clear and Convincing Proof: *Appellate Review*, *California Law Review*, Vol. 32, No. 1, pp. 75-79.
3. Boggins, J.V. (1984). “Inevitable Discovery” or Inevitable Demise of the Exclusionary Rule? *Akron Law Review*, Vol. 18, No. 2, pp. 309-324.
4. Conneely, B.S. & Murphy, E.P. (1976). Inevitable Discovery: The Hypothetical Independent Source Exception to the Exclusionary Rule, *Hofstra Law Review*, Vol. 5, pp. 137-197.
5. *Elkins v. United States*, Supreme Court of the United States 364 U.S. 206 (1960).
6. *Federal Rules of Criminal Procedure*; 2018 Edition, 2015-2018 Michigan Legal Publishing Ltd. Michigan.
7. *Federal Rules of Evidence*; 2018 Edition, 2014-2018 Michigan Legal Publishing Ltd. Michigan.

8. Forbes, J. (1987). The Inevitable Discovery Exception, Primary Evidence, and the Emasculation of the Fourth Amendment, *Fordham Law Review*, Vol. 55, no. 6, pp. 1221-1238.
9. Jackson, H.A. (1996). Arizona v. Evans: Expanding Exclusionary Rule Exceptions and Contracting Fourth Amendment Protection, *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 86. No. 4. pp. 1201-1227.
10. Kainen, J.L. (1992). Impeachment Exception to the Exclusionary Rules: Policies, Principles and Politics, *Stanford Law Review*, Vol. 44, pp. 1301-1372.
11. Kaplan, J. (1974). The Limits of the Exclusionary Rule, *Stanford Law Review*, Vol. 26, No. 5, pp. 1027-1055.
12. Lipman, M. (2011). *Criminal Procedure*, Sage Publications Inc. 2455 Teller Road, Thousand Oaks, California.
13. *Mapp v. Ohio*, Supreme Court of the United States 367 U.S. 643 (1961).
14. Mcinnis, T.N. (2009). Nix v. Williams and The Inevitable Discovery Exception: Creation of a Legal Safety Net, *Saint Louis University Public Review*, Vol. XXVIII pp. 397-446.
15. *Murray v. United States*, Supreme Court of the United States, 487 U.S. 533 (1988).
16. Nagler, V.A. (1985). Nix v. Williams: Conjecture Enters the Exclusionary Rule, *Pace Law Review*, Vol. 5, No. 3, 657-692.
17. *Nardone v. United States*, Supreme Court of the United States 308, U.S. 338, 341 (1939).
18. *Nix v. Williams*, Supreme Court of the United States 467 U.S. 431, 104 S.Ct. 2501, (1984).
19. *People v. Stith*, 69 N.Y.2d 313, N.Y. Court of Appeals (1987).
20. Re, R.M. (2014). The Due Process Exclusionary Rule, *Harvard Law Review*, Vol. 127. No. 7, pp. 1887-1966.
21. Silberlight, A. (2005). Preventing the Inevitable and Avoiding the Protected: The Potential Use of the Inevitable Discovery Theory in Relation to Non-Privileged Blood Samples for Use in Drinking and Driving related Prosecutions, *Journal of Civil Rights and Economic Development*, Vol. 19, No. 3. pp. 507-534.
22. *Silverthorne Lumber Co. v. United States*, Supreme Court of the United States, 251 U.S. 385, 1920.
23. *State of New Jersey v. Sugar*, Supreme Court of New Jersey 100 N.J. 214, 495 A 2d 90 (1985).
24. *State of New Jersey v. Sugar*, Supreme Court of New Jersey 108 N.J. 151, 527 A.2d 1377 (1987).
25. *Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske* (NN, 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14 i 70/17).
26. *United States v. Leon*, Supreme Court of the United States 468 U.S. 897 (1984).
27. U.S. Const., amend. IV.

28. *Walder v. United States*, Supreme Court of the United States, 347 U.S. 62 (1954).
29. *Weeks v. United States*, Supreme Court of the United States 232 U.S. 383 (1914).

DOCTRINE OF "INEVITABLE DISCOVERY" IN AMERICAN LAW AND ITS EFFECTS ON THE ADMISSIBILITY OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEDURE

Summary

This article discusses the procedural rules for subsequent validation of "illegally" collected evidence in evidence that are admissible, for the determination of legally relevant facts in criminal proceedings. The general rule on the inadmissibility of illegally obtained evidence for the assessment and determination of facts in criminal proceedings by the implementation of this doctrine has been derogated. However, precisely because of the dangers that the intensive application of this doctrine would pose for a legal order in a state, particularly from the point of view of the protection of fundamental human rights and freedoms and the violation of the right to fair trial, its implementation in specific court cases is limited by the existence of specific circumstances and by the fulfillment of rigorous procedural requests. The author, using the case study methodology and by the analysis of the relevant legal theory in this area, present and discuss some of the cases from the US Supreme Court practice, whose decisions were on the line of convalidation of "illegal" evidence in evidence admissible for assessment and determination of facts relevant to determining the existence of a criminal offense and the criminal liability of the perpetrator. In this way, inevitable discovery became an integral part of American evidence law. In addition to this institute, other aspects of the exemptions from exclusionary rule or convalidation of illegal acts in lawful evidence as well as other evidence-based institutes were considered in the work to the extent that this was necessary for an adequate understanding of this problem.

Keywords: exclusionary rule, "inevitable discovery", illegal evidence, determination of facts, criminal procedure.